

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

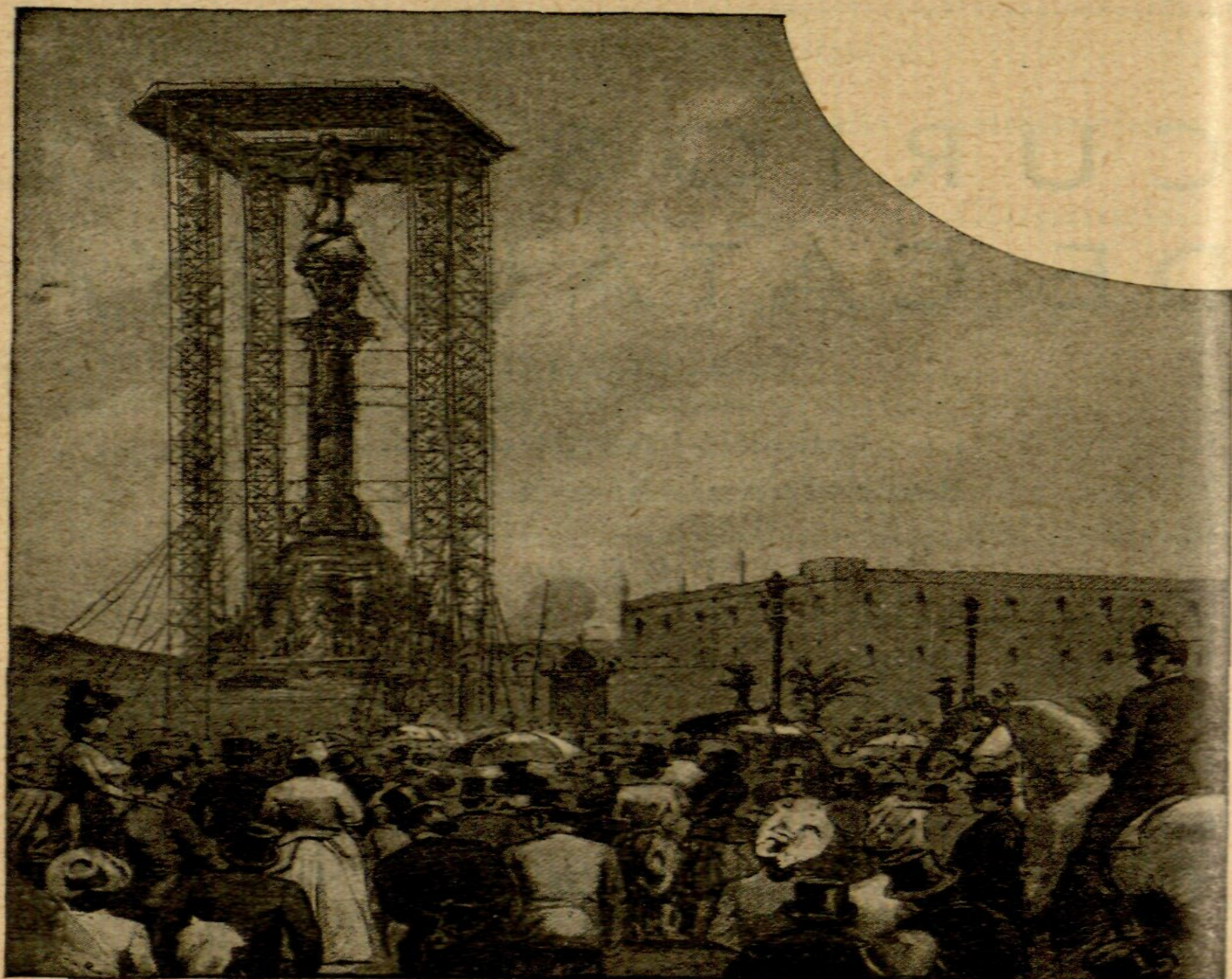
P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número atrassat	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

El monument de Colom a Barcelona, pàgina 194. - L'11 de setembre del 1714, pàg. 198. - Endevinalles, pàg. 203. - La llàntia del rei moro, pàg. 204. - La Prehistòria i el Folklore, o els Monuments Megalítics del Vallès, pàg. 205. - Catalans notables, pàg. 207. - ¿Què és..., pàg. 211. - Contes vells... forjats de nou, pàg. 212. - Venècia en somnis, pàg. 215. - Caldes de Montbui, pàg. 216. - Nostra Premsa, pàgina 218. - Menjar i beure, pàg. 219. - Una locució popular, pàg. 223. - Una pregunta, pàgina 224.

Inauguració del Monument a Colom que va celebrar-se, amb ceremonial brillantíssim, durant l'Exposició del 88.

El monument de Colom a Barcelona

EL més popular i conegut dels monuments erigits en carrers, places, avingudes i jardins, és, sens dubte, el que s'aixeca majestuós i altíssim vora la mar i a l'entrada de la ciutat comtal de Barcelona, emplaçat a la Porta de la Pau, que de lluny ja s'albira la seva elegant columna metàl·lica coronada per la gegantesca estàtua del gran descobridor d'Amèrica, Cristòfor Colom. Una representació de Barcelona,

sense aquesta columna esvelta i atrevida, gairebé no es pot concebre.

La idea de fer aquest monument, va sortir d'Antoni Fages i Ferrer, qui la va comunicar a Carles Pirozzini, secretari de l'Exposició Universal del 1888, el qual la va donar a conèixer a Francesc

Lluís de Santàngel, en el monument de Colom (*per J. Gamot*).

Castella, en el monument de Colom (*per J. Carcassó*).

Rius i Taulet, l'alcalde popular de Barcelona, tot presentant-li el seu amic.

La realització del projecte va anar a càrrec de Rius i Taulet i Antoni López, que amb molt entusiasme acolliren de bon grat aquella iniciativa.

Llavors, tal dia com el 10 de maig del 1881, l'Ajuntament, acordava que es nomenés una comissió per estudiar i propulsar l'erecció del monument.

Es començaren les gestions i es va convocar un concurs de projectes, resultant-ne guanyador del premi l'arquitecte Gaietà Buigas i Monravà. Es féu la cerimònia de la col·locació de la primera pedra el

dia 26 de setembre del 1882, essent molt comentat pel caire que prenia la cosa, doncs tenia d'ésser una meravella, dintre l'art de l'arquitectura.

Per les despeses que ocasionaven les obres, s'obrí una subscripció popular, recollint-se 162.741'90 pessetes i entre altres aportacions especials 2.469 pessetes; l'Ajuntament també va fer un emprèstit, resultant un ingrés líquid de 661,689'62 pessetes, proporcionant l'Estat tot el bronze necessari per a la fosa dels lleons dels pedestals.

Sis anys després, s'inaugurava amb tota solemnitat el monument, escaient-se en els dies més brillants de la primera Exposició Universal de Barcelona, en data de 1 de juny del 1888, fent acte de presència la reina regent, Maria Cristina, acompanyada del seu fill i del president del consell de ministres, Pràxedes Mateu Sagasta.

Mantes vegades, aturats davant el monument de Colom, us fixareu en uns medallons, estàtues i al·legories, i segurament haureu sentit la curiositat de sapiguer qui són i què representen; doncs ara, ja que és el tema més apropiat, en farem una descripció.

Aquest monument està compost de tres cossos: basament, pedestal i columna. El basament de planta circular, conté quatre escalinates, franquejades per vuit lleons fosos en bronze, que estan sobre un pedestal, fets per Vallmitjana Abarca. En el parament es destaquen vuit relleus de coure galvanitzat, magníficament treballats el 1.^r, 2.ⁿ, 5.^t i 7.^è per Antoni Vilanova, i els quatre restants per Josep Llimona, representant el 1.^r «L'arribada de Colom al monestir de Sant Carles de la Ràbida»; i el 2.ⁿ «Colom davant el consell de Salamanca»; el 3.^r «Presentació de Colom davant els Reis Catòlics Ferran i Isabel»; el 4.^t «Colom demanant protecció per a la seva empresa»; el 5.^t «Sortida de Colom del port de Palos de Moguer»; el 6.^è «Arribada de Colom

a les Amèriques»; el 7.è «Presa de possessió de les terres descobertes»; i el 8.è «Arribada de Colom a Barcelona de tornada de la seva expedició». A la part superior del basament hi han 16 claus decoratius formant l'anagrama de Colom, interposats amb

Catalunya en el monument de Colom (*per P. Carbonell*).

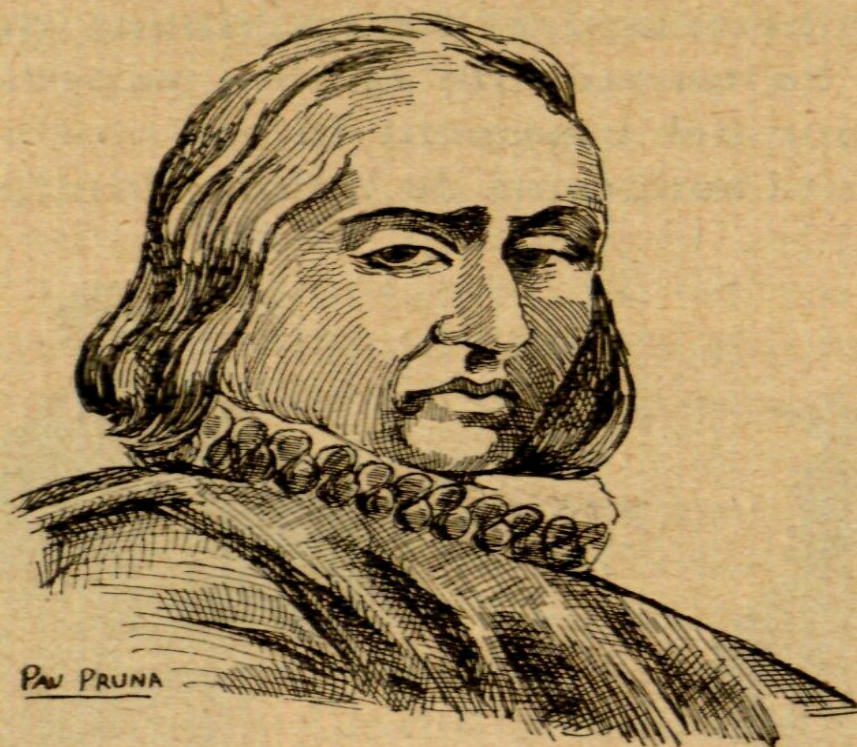

El Pare Buil, en el monument de Colom (*per M. Fuxà*).

l'escut heràldic de les principals poblacions que intervingueren en el descobriment d'Amèrica.

El segon cos o pedestal, és de pedra de Montjuïc, el mateix que el basament, formant un polígon de vuit costats, en quatre dels quals hi han composicions decoratives en bronze, de l'escultor Rossend Nobas, formant la proa d'una caravel·la amb els escuts de Barcelona i unes semi-esferes amb unes estàtues que representen la Fama coronant el geni de Colom.

(*Acabarà*).

El Conseller en Cap de Barcelona,
Rafael Casanova.

FETS HISTORICS

L' 11 de setembre del 1714

NOSALTRES principalment, els catalans, mai no podem oblidar aquesta data gloriosa. Sempre quan arriba aquest dia ens recordem de Jofre el Pilós, dels Berenguers, d'En Jaime I, d'En Fivaller, d'En Pau Claris, que tots ells havien col·laborat en el planter de les nostres llibertats. Per això, en arribar aquest dia, no podem per menys que retre un pietós record a tots aquests homes, i d'una manera més especial a En Rafael Casanova, el qual en aquesta data memorable vessava la seva sang en defensa de les nostres llibertats.

Així, doncs, anem a veure el que passà en aquest dia: Felip V fou l'home que ocasionà aquesta desfeta, l'home més odiat pels catalans, l'home que després de jurar els privilegis de la nació catalana, va rompre

totes les clàusules del nostre Principat, fent-les cremar pel botxí.

Degut a aquesta acció, pròpia solament d'homes sense sentits, Catalunya reunia els seus consellers, i acordaren defensar, fins l'últim home, els seus drets.

Assabentat Felip V d'aquesta disposició unànimement aprovada, envià a la ciutat de Barcelona, el dia 29 de març del 1714, 20.000 homes al comandament de Berwich.

Aquest procedí a atacar per la part de Llevant; l'envestida fou tan forta que els catalans no poderen resistir l'empenta i hagueren de retirar-se.

Les forces opressores s'apoderaren amb el mateix cop, del Portal Nou.

Amb aquest estat passà temps, i durant aquests aconteixements, governava, tant en el civil com en el militar, En Casanova. La seva situació era molt apurada, ja que faltaven recursos per a mantenir una defensa cada vegada més crítica, d'un opressor per moments més intens. Faltava armament i municions; també faltaven homes, ja que en els anteriors aconteixements n'havien caigut molts.

El poble temia una ofensiva general, i criticava als Consellers pel seu procedir estacionari.

Rafael Casanova, coneixent l'esperit del poble, va imposar-se; ja que, altrament, era impossible aguantar per més temps, amb les mans plegades, 160 peces d'artilleria que vomitaven metralla contínuament damunt la ciutat comtal.

El dia 9 de setembre del 1714, va reunir-se Consell sota la presidència d'En Casanova, com a Conseller en cap de la ciutat de Barcelona, i acordaren, entre altres coses, que dels 8.100 homes que disposaven per afrontar la invasió estranya, que alguns d'ells es concentrassin als llocs més estratègics i altres anessin a la Seu barcelonina a tocar Sometent quan rebessin l'ordre, que ensems fóra la contrasenya per

a obrir foc a l'enemic invasor, opressor de les llibertats catalanes.

Rafael Casanova fou tractat de traïdor, després de fer publicar un band perquè tothom s'allistés a la desesperada defensa. Aquesta ordre abarcava tots els ciutadans majors de 14 anys.

El dia 11, a dos quarts de cinc del matí, els invasors atacaven les muralles; la senyal acordada fracassà en el moment oportú, donant-se amb algun retard. I amb tot això, a les sis hores, l'enemic es trobava ja al peu de la muralla.

A les cinc del matí, En Casanova fou assabentat del que passava, i anà tot seguit a Marcús; en aquest lloc hagué d'amagar-se, ja que els projectils llançats per les tropes de Felip V arribaven a aquell lloc, o sia al baluard del Portal Nou. Aquest lloc estava defensat per un grapat d'homes, al front dels quals es trobava el coronel Zaavedra, morint ell i la major part d'homes en aquesta acció bèl·lica.

Els invasors vanceren i s'apoderaren del Portal Nou, i tot seguit, també de la muralla fins a Sant Pere, que es trobava defensat pel coronel Ortiz. Aquest, veient-se completament perdut i voltat pels invasors, donà l'ordre d'atacar cos a cos. Naturalment, tots ells moriren, però causaren a les tropes invasores moltes baixes.

Després d'aquesta victòria aconseguida pels invasors, aquests s'apoderaren de Junqueres.

Mentrestant En Casanova, a Marcús, havia estat assabentat del que succeïa, i anà a Casa la Ciutat, on es prengueren les següents mesures:

El general Villarroel, amb tota la cavalleria i part d'infanteria, atacarà per Llevant, amb tot esforç.

El Conseller en cap, amb la bandera de Santa Eulàlia, i amb les companyies de la Coronela, atacarà al Portal Nou, començant per Junqueres.

El coronel Thoar atacarà per Sant Agustí.

Es posaran canons al Pla de Palau, Born, davant

Portal Nou, i peces d'artilleria a Estudis, Portafer-
rissa, Boqueria, Escudillers i les Drassanes.

El general es posarà seguidament en marxa,
esperant la comunicació del Born.

S'aprovaren seguidament, i la gent assabentada
es concentrava prop de la Casa la Ciutat per dirigir-se
junt amb En Casanova a Junqueres, que era el punt
més estratègic, ja que es dominava tota la muralla
ocupada per les tropes opressores.

A les set del matí del dia 11, es posaren en marxa
les milícies armades, sots el comanament d'En
Rafael Casanova, portador de la bandera de Santa
Eulàlia, en defensa de les llibertats pàtries.

En divisar-se la bandera a Junqueres, començà
l'atac a Llevant i aleshores les bateries emplaçades,
dispararen totes alhora vers la muralla, començant
tot seguit l'atac; l'enemic, davant la pressió, retro-
cedí fins al Portal Nou, recobrant els catalans la
muralla i Sant Pere, entrant atacant a ganivet a tots
els que s'havien apoderat d'aquest lloc. La mortaldat
fou esgarrifosa, tant per una part com per l'altra,
però onejava flamejant de victòria, la bandera porta-
da per l'heroic conseller.

Quan Villarroel sapigué aquesta victòria rotunda,
digué als soldats, que era el dia de vèncer o morir.

S'apoderaren també de les bateries del Portal
Nou, i les tropes de Felip V en la desfeta, organitza-
ren esforços vers aquell lloc. La lluita era cruenta,
l'invasor tornava a dominar i els catalans amb espe-
rit suprem, veient que els anava la vida d'ells i de
Catalunya, es multiplicaren els esforços, i s'apode-
raren per dues vegades consecutives del Portal Nou.

No obstant, degut a l'esforç realitzat, l'opressor
s'endugué la victòria pel seu nombre considerable, i
els catalans, de 8.100 que eren, tingueren 5.902 baixes.

L'heroi, l'honorable conseller en Cap En Rafael
Casanova, queia ferit al lloc de la lluita; ell, amb el

seu valor característic, amb un esforç sobrehumà mantingué la bandera en peu; aquesta vacillava, fins que el conseller perdé el sentit i caigué a sobre d'ella voltat en sang.

Tot seguit mans fermes alçaren la bandera, fent-la onejar novament i En Casanova no la deixà de son braç fins que va veure-la en mans tan segures com les d'ell. Poca estona després es trobaven fora de combat en Casanova i en Villarroel, i els atacs dels opressors, cada vegada més imponents, obligaren als catalans a batre's a la desfeta, fins obtindre les tropes de Felip V el triomf.

* * *

Doncs bé, aquí teniu la ressenya històrica d'aquesta diada, que està gravada al cor de tots els catalans.

Barcelona, en recordar-se d'aquesta gesta gloriosa en defensa de les nostres llibertats, aixecà l'any 1888 un monument a la memòria de l'heroic Rafael Casanova; aquest és obra d'en Rosend Nobas i fos en bronze; estava emplaçat al Saló de Fermí Galan (abans Passeig de Sant Joan) i després fou posat com a distinció a la Ronda de Sant Pere, escenari de les més variades escenes, des de fa molts anys; cada any, han estat diferents, que fins és millor no parlar-ne...

I avui nosaltres, i més encara pels aconteixements que vivim, en defensa d'unes llibertats ben nostres, recordem tots, els dolorosos aconteixements del 1714, i en recordar-los, retrem un tribut d'homenatge, i ensems d'admiració, a tots aquells herois que lluitaren per les llibertats pàtries i saberen morir per les llibertats catalanes. Aquelles llibertats no tan sols catalanes, sinó llibertats de germanor per tots aquells pobles, que encara que tinguin una parla diferent de la nostra, en els seus cors, senten tots

ells, els mateixos ideals de llibertat, i commemoren dates per ells memorables, com és per nosaltres, sense haver-la oblidat mai, aquesta: la de l'11 de setembre del 1714.

I en tenir vibrants en la nostra memòria tots aquests fets, i els aconteixements que vivim, cridarem tots a una: ¡¡¡Visca Catalunya!!!

J. NADAL I RIBAS.

ENDEVINALLES

Encar que no sóc trompeta
jo sono igual que si ho fos,
i no sóc cap escopeta,
encar que tinc dos canons.
Si encara no m'endevines
et diré que al cap d'avall,
molts cops sense ser cap ase,
fins me pugen a cavall.

(El nas).

Quan voleu fer ús de mi
els ulls m'haveu de tapar
i la meva obligació
consisteix en mossegar.

(Les estisores).

Va i ve
i no es mou
d'on és.

(La porta).

La llàntia del rei moro

PRECIOSA és i moreneta
la Verge de Montserrat.
Per sa glòria els ocells vénen
de l'altra banda del mar.

Per sa glòria els ocells canten
i la de són Fill aïmat.
Dues centes cinquanta llànties
cremen davant de l'altar.

Totes són de plata fina
llevat d'una que n'hi ha
que és la llàntia del Rei moro,
que mai l'han vista cremar.

Un dia la van encendre
i un àngel del cel baixà:
—Apagueu aquesta llàntia
sinó el món s'enfonsarà.

Moderat

Pre - cio - sa és i mo - re ne - ta la Ver - ge de Mont-se-
rrat. Pre - rrat. Per sa glò ria els o - cells ve - nen de l'al - tra ban - da del
mar. Pre - cio sa és i mo - re ne - ta la Ver - ge de Mont - se - rrat.

(De «Cançons de tot arreu», per F. Baldelló, 1936).

La Prehistòria i el Folklore, o els Monuments Megalítics del Vallès

U NS homes deixaren en la terra llurs petjades, aixecaren grans monuments, o sia pedres de grans alçades clavades en les entranyes de la terra tal com ho són els *menhirs*, quina finalitat és encara desconeguda; per bé que l'opinió actual és de què servissin per evocar la memòria d'algun fet memorable d'aquelles èpoques, del que en diem la *Prehistòria*.

Entre els monuments megalítics, hi ha també el *dolmen* o barraca, quines pedres, de gran magnitud, formen quadre, rodona o polígon, les quals estan cobertes d'una alta pedra o tapa col·locada horitzontalment; aquests monuments en efectuar-hi excavacions hi han estat trobats restes humans i indubtablement s'afirma que servissin d'enterrament.

Des de la construcció d'aquests monuments, després de segles i segles, la gent, en veure aquestes colossals pedres i col·locades en certa forma, va començar embolcallant-se en la seva imaginació la fecunda fantasia, i anant comentant tot el format amb son pensament, n'ha florit la llegenda poètica i ingènua.

Dintre d'aquestes llegendes o imaginacions populars, en els *dolmens* hi trobem una varietat, cosa que no és en els *menhirs*, dels quals hi ha la general creença que han estat plantats pel diable i precisament en el Vallès, bé sol dir-se que és una pedra que falta en el "Pont del Diable" de Martorell.

I

La Pedra dreta o del Diable.- Palau Solità

Aquest és un menhir, quines mides són 2'35 metres d'alçada per 3 metres de gruix.

Bonica és la llegenda que s'hi conta. Diu que un dia, cap al tard, una noia tenia d'anar al ball a Martorell; aquella habitava en un poble veí de l'altra part del riu, i en anar a travessar el Llobregat li fou impossible de

tan ple que baixava. Tot de sobte se li aparegué el Diable dient-li que si volia li faria un pont abans de mitja nit, però amb la condició que quan morís li tenia d'oferir la seva ànima; així van convenir-ho.

Podeu comptar amb quina desesperació el dimoni es posà a treballar! Per cert, que les pedres les tenia d'anar

Pedra dreta o del Diable (menhir). - Palau Solità.

a cercar molt lluny; però ell, amb el més gran entusiasme i per guanyar més temps, cada vegada les portava més grosses. Així anava bastint el pont amb la més gran rapidesa possible; però, quan tot orgullós hi portava l'última s'ensopegava en l'indret de Palau Solità, i fou quan sentí a tocar les dotze, i llavors, tot enrabiat, llençà la pedra amb tal fúria que quedà clavada allí per sempre més, lloc on s'hi admira avui encara.

I és per això que és coneguda per "Pedra del Diable", dient que falta en el pont del Diable de Martorell.

FRANCESC GOSALBES I CASTAÑÉ.
(De *Amics del Folklore de Catalunya*).

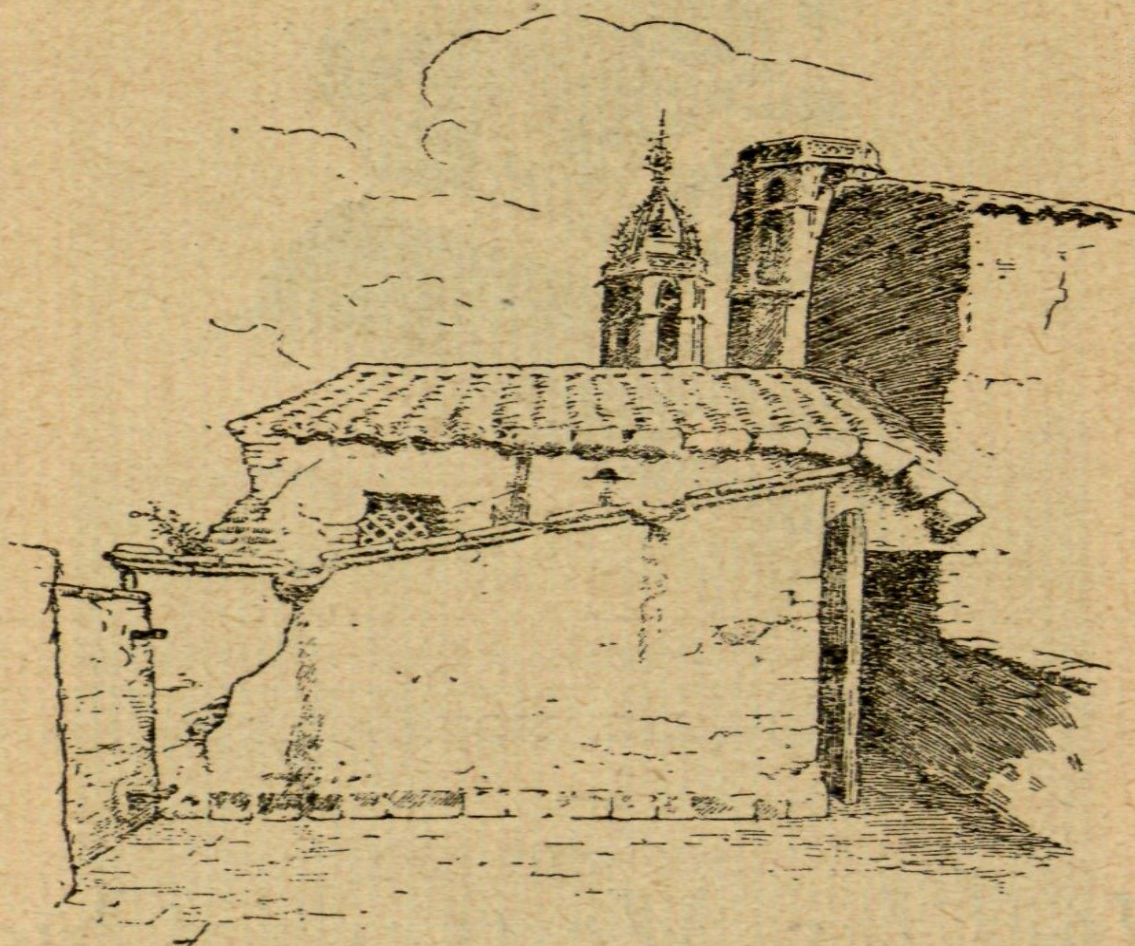
CATALANS NOTABLES

Apel·les Mestres i Oñós

E RA el dia 19 de juliol del 1936. Feia poca estona que les bales fratricides estaven ensangonant els carrers de la capital de Catalunya, quan al seu domicili del Passatge de Permanyer deixava d'existir el venerable octogenari. Sembla talment com si una estranya intuïció li hagués fet avinent que li calia abandonar el món, car s'acostaven esdeveniments que havien de trasbalsar completament l'aspecte de la terra que l'havia vist néixer. Ell, que en el transcurs de la seva vida havia pogut contemplar tants esdeveniments d'envergadura, estava destinat a no poder ni tan sols assabentar-se que naixia una nova

Catalunya en el precís moment que ell la deixava.

«Apelles Mestres, nascut al cor de Barcelona» (a la casa que fa cantonada als carrers del Bisbe i de la Pietat, a la qual hi ha actualment la placa commemorativa del seu homenatge), vegé la llum el dia 28 d'octubre del 1854. Al col·legi francès de Barcelona

De la Barcelona vella.—«La casa vella». Un recó del terrat.
(Dibuix d'Apelles Mestres).

i més tard a l'Institut de la pròpia ciutat, féu els seus estudis.

Era encara un infant, que ja havia nascut en ell el folklorista. Ja en aquella època, el jove Apelles era un dels que sentien l'afany de recollir les cançons i rondalles que sentia cantar o explicar a les persones majors. Algun dels seus llibres és una bella mostra d'aquesta activitat del poeta.

Perquè Apelles Mestres era poeta, un poeta com n'hi ha pocs. La seva mètrica és el resum de totes les

mètriques emprades pels altres poetes, afegint-hi un bon nombre de metres originals. Els temes que la inspiren són els més variats, des dels senzills madrigal o epigrama fins a l'oda de pensament elevat, però sempre dintre de la lírica. Perquè la tendresa del cor

Un tipus de l'Apelles Mestres.

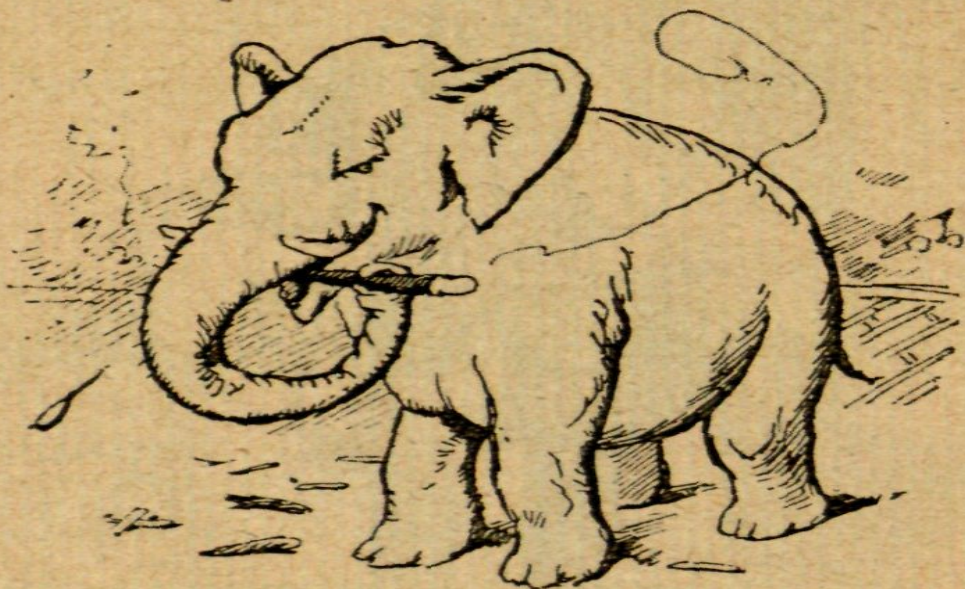
d'Apelles Mestres, no li permetia altra cosa que esplaïar-se cantant els seus sentiments. Per això ens fan sentir tan íntimament els seus *Idil·lis*, *Pom de Cançons*, *Balades*, *Liliana*, àdhuc el mateix poema *Atila*.

Per la mateixa raó ens desvetlla els nostres més íntims sentiments el seu teatre, en mig del qual llueixen com estels les seves obres *En Joan de l'ós*, *Margaridó*, *Picarol*, *L'avi*, *L'estiu de Sant Martí*,

La barca dels afligits, La Presentalla, El faritgeus i, sobretot, la seva popularíssima Sirena.

També per la mateixa raó, el lirisme que amarrava l'ànima d'Apelles Mestres, no podia separar el conreu de la música de les seves activitats. Bella mostra n'és el bon nombre de cançons que porta compostes sobre lletra original, de les quals n'hi ha alguns volums donats a l'estampa.

Adhuc en els seus dibuixos — perquè Apelles Mestres també era dibuixant— traspua el sentiment

Humorisme i bon geni barceloní.
Dibuix de l'Apelles Mestres.

líric. Els milers de dibuixos que sota la signatura A. M. illustren la majoria dels volums eixits de les premses barcelonines de finals de segle, em donaran la raó. Hom calcula en més de 40 000 els dibuixos que l'artista ha deixat escampats en diverses publicacions.

Apelles Mestres era un dels més fervents enamorats de Catalunya i de la seva llengua. Així es desprèn d'una de les seves composicions que diu:

«No em preguntis perquè, però l'estimo
de cor la meva llengua:
no ho preguntis en va; sols puc respondre't:
—L'estimo perquè sí, perquè és la meva».

I així es desprèn també de bon nombre de les seves altres composicions.

Una altra de les activitats del poeta —aquesta desconeguda del gros públic— ha estat la seva afició a la jardineria. En el seu jardí —del qual tenia cura ell personalment— hi havia exemplars notabilíssims. No en va li havia estat adjudicat el títol de *Rei de les Hortènsies* del qual es mostrava justament orgullós. Ell mateix ho deia: «De versos, bons o dolents, en pot fer tothom, però flors d'hortènsia de cinquanta centímetres de diàmetre, només els he vist, fins ara, al meu jardí.»

L'any passat, amb motiu d'haver complert els vuitanta anys, fou objecte d'un fervorós homenatge per part de tots els catalans. Una placa col·locada a la casa on nasqué, ho recorda d'aquesta manera: «Apelles Mestres, nascut al cor de Barcelona, ha rebut l'homenatge de la Ciutat i de tot Catalunya. Les corporacions artístiques es complauen a recordar-ho. MCMXXXV.» També fou col·locat el seu bust al Museu d'Art de Catalunya.

Apelles Mestres, segons el sentiment que es desprèn de totes les seves composicions, aspirava a la veritable germanor entre tots els homes de bona voluntat. La dalla anihiladora segant la seva vida al bell punt d'iniciar-se la darrera revolta li ha privat de veure el nou ordre social que s'està establint. Que la terra li sigui lleu.

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ.

¿Què és

el que tothom pren i ningú no s'emporta?

el que en el món arriba per tot?

El pensament.

Com s'enemistaren la lluna i el sol

DE la lluna i el sol se'n conten una colla de facècies. Deixeu-me que us n'expliqui una més. Aneu a saber si fou la lluna qui s'agradà del sol, o bé aquest d'ella. El cas és, però, que s'enamoraren i es prometeren. Festejaren un quant temps abans de casar-se. Finalment, en un bell matí primaveral de primeries de maig, es maridaren.

Tota la cort celestial, sense cap excepció, acudí, prèviament invitada pels propis nuvis, a l'acte solemne de l'enllaç. La cerimònia, esplendorosa a més no poder, revestí caràcters de gran fastuositat.

Infinitat d'estels enlluernadors; multitud d'àngels, arcàngels i querubins polits i elegantíssims; un sens fi de serafins radiants de formosura; astres, satèl·lits, planetes..., tots feren ofrena als novells esposos, de sengles presents com a penyora d'afecte i estima ció que els professaven.

La lluna, blanca i polida com mai, alegre i faceciosa, somrient sempre, verament satisfeta, no es cansava d'estrènyer mans i donar gràcies. El sol, en canvi, amb posat tot desmenjat i malmirrés, romania ensopit, completament indiferent, bon tros apartat de la seva muller.

—Què et passa, solet meu? No estàs content? Tal vegada et trobes un xic indisposat? Parla!...

—Deixa'm, no em maregis a preguntes, t'ho prego...

—Però, vulgues fer-te càrrec... Em fas viure intranquilla. Explica't prompte i una volta sabut el motiu de la teva melangia mirarem de posar-hi remei.

—Ets pesada, tan pesada com tossuda i impertinent. Deixa'm en pau i no preguntis més!

Així passaven els dies, es succeïen les setmanes i es liquidaven els mesos. Fins que una matinada, matinada de juliol calorós, en anar-se'n el sol a complir el treball consuetudinari, la lluna, amb llàgrimes als ulls, es llançà als seus peus.

—Per què et portes així amb mi, maridet meu? Què t'he fet per a tractar-me d'aquesta forma? Vulgues ésser bon companyó meu... Estima'm com jo t'estimo...

Més que per altra cosa, per a treure se-la del davant, malhumorat en extrem, féu com si accedís.

—Bé, ja t'estimo... Però ara me n'he d'anar... Aixeca't de seguida...

—No és cert que m'estimes, no. M'ho dius per a fer-me callar...

—Sí, sí... però deixa'm sortir d'una vegada!

—Dona'm, doncs, ja que dius que m'estimes, una prova del teu afecte i quedaré convençuda.

—No estic per proves, ara... Vaja, digues, prompte: què vols? Demana i et serà concedit.

—Permet que t'acompanyi, que t'ajudi en el treball... Em plauria moltíssim descansar-te un xic en la teva feina d'il·luminar la terra. Veritat que sí, maridet meu?

—No, no i cent mil vegades no. No vull, més ben dit, no puc acceptar la teva petició. Es aquesta una feina personal meva, que ningú més no pot accomplir, que a ningú més no vull concedir. Ets pretensiosa i atrevida. Tanmateix em faig creus de la teva gosadia. Pretendre igualar-me, voler ésser igual que jo!

—No és pas això el que he sol·licitat de tu. Tal volta dec haver-me explicat malament. El meu desig no és altre que el d'alleugerir-te un xic el treball; per això, per a res més que això, t'ofereixo la meva col·laboració més sincera i entusiasta.

—Dient que m'estimes, el que et proposes no és res més que humiliar-me, postergar-me, desbancar-me... Vols usurpar-me el lloc, enveges la meva posició i creus que amb magarrufes ho aconseguiràs, veritat? Doncs, vas errada, completament equivocada.

—Però qui t'ha inflat les orelles? Em sap greu,

força greu, que em parlis així. Precisament fou l'amor, la veritable estimació, qui em dictà...

—Falòrnies teves, res més que falòrnies! Et creus que bado?

—Em fa estrany que després d'haver-me promès tanta felicitat, segons em deies solament conquerible al teu costat, ara et portis tan malament amb mi. No puc explicar-me, per més que ho intenti, el motiu justificatiu de la teva conducta. Tal vegada un rampell de gelosia? Qui sap si un excés considerable de fals egoisme? No ho sé ni ho vull saber-ho.

—Tant me fa!

—Per això mateix. Ben lluny de mi el pensament d'ésser per a tu una nosa o bé un destorb. De cap manera voldria que això fos. A fi d'evitar-ho, deixo d'ésser, des d'aquest mateix moment, la teva companyona. Viurem completament independents, ben separats l'un de l'altre. El meu regnat començarà quan el teu acabi, finirà quan el teu comenci. Faré els possibles per a vetllar, tot el que les meves forces em permetin, el son de la terra, resguardant-la amb el meu mantell blanquíssim i immaculat.

—Perdona'm, lluna meva estimada! Es ara que tractes d'anar-te'n del meu costat quan em dono compte del molt que m'estimes. Portat pel meu orgull desmesurat creia que solament era l'interès qui et feia acostar a mi; ara veig clarament l'equivocat que anava. Desisteix dels teus propòsits i fem foc nou, t'ho suplico...

—El teu caràcter extremadament susceptible i presumptuós, el teu orgull i, per damunt de tot, la teva gelosia que no et deixa viure, m'obliguen a separar-me de tu. Avui, amb paraules més o menys triades, promets el que demà mateix fàcilment oblidaries. Et conec massa, solet envejós...

I el sol, després d'aquest alligonament tan exemplar, tot mirant la seva muller com se n'anava, acotà el cap, amb tota resignació.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

UB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Venècia en somnis

CLARIANA del somni, plaça nua!
Els coloms se n'anaren —foc i cendra llur pit.
Una remor s'apaga: pel soterrani humit
la mascarada tèrbola s'afua.

Tu i jo, senyors d'aquest espai obert,
embolcallats de lividesa.
El gran canal ses góndoles hi perd.
La mar i el cel fan una sola estesa.

Fantasmes d'or i ombra esperen un senyal
enllà de la resclosa.
Els horitzons, tan pàl·lids, sospiren una rosa
i la boira que ens mulla és un vel nuvial.

Res d'efímer no hi ha. El teu cor ho volia:
etern esdevenia aquest instant serè:
a dalt de l'alta torre dos homes sense alè
martellegen el temps, l'hora i el dia.

Llisquin, doncs, mar avall, el canal i la plaça:
rasa coberta de vaixell.
I perquè no t'hi enyoressis massa
verd poma i rosa tendra triaven per cinyell
les xemeneies que el desig abraça.

TOMÁS GARCÉS.

(Del llibre «El Senyal»).

Caldes de Montbui

CASTELL

Pel camí de la font d'en Cruselles caminant mitja llegua, s'arriba a les runes del que fou Castell de Caldes de Montbui, que donà nom a la població.

PONT ROMÀ

Un del passos dels romans per la vila de Caldes de Montbui és el Pont Romà, que està situat sota la riera.

Està compost per dos arcs semicirculars, un d'ells és el que dóna pas a l'aigua quan el corrent és normal; aquest és el del mig, el gros.

El segon arc és fet, per previsió, per quan la rierada és més forta i baixa més aigua que la que pugui engolir.

Dits arcs estan recolzats sobre una grossa pilastra, que està sentada sobre una roca que hi ha al llit del riu, i damunt de la qual hi ha oberta una finestra, que facilita la circulació quan el corrent és molt caudalós.

Aquest pont, abans del 1897, conservava encara l'estat primitiu, el qual es transformà per donar més facilitats a les necessitats de la vila.

La riera de Caldes, en el seu recorregut pels murs de Caldes, passa pel fons d'un avenc que dóna goig de veure en dies que la riera baixa crescuda.

El record que es té de la riuada més grossa i que fou descomunat, és la que tingué lloc el dia 23 de setembre del 1835, en la qual caigué una veritable tromba d'aigua.

El pont quedà inundat de tal manera, que va desaparèixer sota d'un torbellí espantós d'aigua roja

com sang, degut a la naturalesa argilosa de les voreres de la riera, més amunt de la muntanya.

El pont, en tal aiguat, va tornar a quedar al descobert, tan sols amb alguns desperfectes insignificants.

Per aquest pont hi passa el camí que en diuen de Dalt, que porta a Setmanat i Sabadell.

ANTICS COSTUMS DE CALDES

Els costums antics de Caldes s'han anat canviant pel freqüent ròssec amb l'element de ciutat.

Entre les poques coses que s'han conservat, n'hi ha una de ben original.

En tornar d'un enterrament, a la tarda, la comitiva anava acompanyada de l'enterrador i es dirigia a la casa del mort, i en arribar-hi, dirigint-se a la comitiva, els deia:

«Venerables senyors i senyores: Fulano de tal, els dóna llaors i gràcies pel favor que li han fet, sens merèixer-lo».

CASINO CALDENSE

A la meitat del carrer del Forn, s'hi aixeca un soberbi edifici de nova construcció.

El Casino Caldense es va construir per evitar les molèsties que ocasionava el fer un envelat, i que quan plovia ja no podien ballar; i per aquest motiu van acordar construir un Casino.

BANYS ROMANS

En fer la Casa de la vila, toparen amb una gran piscina, molt ben conservada, i que no era altra cosa que uns antiquíssims banys romans.

R. CANIVELL.

En la provincia de Tarragona y redien un
centro. Para 12 reales.

Comunicaciones y enlaces a grandes con-
centraciones, satisfaciendo en la parte de trabajo
dentro.

No se desgracia ningún animal anexo a

Menjar i beure

Ah, no! menjar i beure no és pas cosa de barri-laires, tot simplement, que volen passar una bona festa major. No són bromes, l'afer és molt seriós i greu... com l'àpat o els àpats que hom fa a l'esquena del difunt de la casa.

I encara el menjar i beure té les seves grans normes, les seves regles transcendents.

Són de Brillat-Savarin, commemorat solem-nialment per la França, els següents aforismes, «conce-buts per a servir de pròleg i base a la ciència»:

«L'univers no existeix més que per la vida, i tot el que viu es nodreix».

«Els animals s'alimenten, l'home menja; només l'home intel·ligent sap menjar».

«El destí de les nacions depèn de la manera com es nodreixen».

«Digues-me el que menges i et diré el que ets».

«La taula és l'únic lloc on ningú no s'enfastija mai a primera hora».

«El descobriment d'un menjar fa més per la felicitat dels homes que no el descobriment d'un astre».

«Els qui s'indigesten o s'embriaguen no saben ni beure ni menjar».

«L'ordre de les menges és de les més substan-cioses a les més lleugeres».

«L'ordre de les begudes és de les més fluixes a les més fortes i oloroses».

«Pretendre que no cal canviar de vins és una heretgia; la llengua es satura, i després de la terça copa, el vi millor no produeix més que una sensació obtusa».

«Unes postres sense formatge és una dona bonica a qui manca un ull».

«Un home esdevé cuiner, però saber rostir ve de naixença».

«La qualitat més indispensable d'un cuiner és l'exactitud; ha d'ésser també la del convidat».

«Qui convida els seus amics i no dóna un cop de mà, personalment, al menjar que se'ls prepara, no és digne de tenir amics».

«La senyora de la casa ha d'assegurar-se sempre que el cafè és excellent; el senyor, que els licors són de primera».

«Convidar algú vol dir encarregar-se de la seva felicitat durant tot el temps que és a casa nostra».

Per altra part, la nostra aforística té, pertocant a la taula, un sens nombre de dites o refranys, que cal no oblidar. Vegeu:

BONS CONSELLS RELATIUS AL MENJAR

L'olla manté el cos i la casa.

A la taula i al llit, la dreta és del marit.

Al llit i a la taula, a la primera paraula.

A la taula i al llit, al primer crit.

Amb bona o mala pitança, no faltis a la templança.

Al fer-te el plat, veuràs si t'ho pren de grat.

Aquesta taula té la ventura, que qui no hi és, no hi fretura.

El millor bocí del plat, sia per qui t'ha engendrat.

La regla manté el cos i la butxaca.

A la nit, sols se pugui pujar al llit (no se sap si de fam o de tip).

Quan no t'ho demani el cos, no hi fiquis ni un gra d'arròs.

Engreixa més gentla calma que la taula.

Molt menjar, molt penar.

Molt i bo, drecera per la mort.

Ni fart ni afamat, si vols la veritat.

Qui sopa molt, dorm poc.

De penes i bons sopars, n'estan plens els fossars.

Qui sopa massa té el cap de carabassa.

El bon aliment fa tornar jove a la gent.

Al qui hagi de donar sopar, no li planyis el berenar.

Ovella que bela, perd el mos.

Beure sense menjar, és viure sense salut.

Qui bé menja i bé beu, fa molt bé lo que deu.

Cosa dolenta, fora del ventre.

EL PA

El pa no té comes i fa caminar.
Després de Nadal ve Sant Esteve, i a la casa que no
hi ha pa, ningú no està alegre.
Aquell qui té el pa, no se'l sap menjar.
Qui no té pa, moltes se'n pensa.
Els treballs amb pa, fan de bon passar.
No va bé, ni taula sense pa, ni exèrcit sense capità.
Aigua freda i pa calent, causen dolors al ventrell.
El pa fa carn i el vi fa sang.
Pa alís, fa mal al ventrell; això és exemple i consell.
Pa llescat, sens vergonya està menjat.
El pa a la pastera, no té espera.
A l'enfornar és quan es fan els pans geperuts.
Al qui no vol pa, donar-li coques.
El pa estranger sempre és amarg.
El pa del veïnat sempre resulta cremat.
El pa ullat i el formatge serrat.
A la casa on no hi ha pa, tothom crida i tothom té raó.
Si vols pa mal pastat, demana'l al veïnat.
Si menges pa calent, no beguis aigua, que és dolent.
El que menja crosta, puja bé la costa.
No per tu, sinó pel pa, remena la cua el ca.
El pa mudat, i el vi usat.
Qui té pa no mor de fam.
A la casa de molts fills i poc pa, de tot hi haurà.

DE L'AIGUA

Vi batejat, no el beguis, que és pecat.
L'aigua corrent no mata la gent.
No beguis aigua de bassa, ni olives mengis massa.
L'aigua fa la vista clara.
Al qui en ve de mena, l'aigua l'emborratxa.
Al borratxo fi, no li abasta l'aigua ni tampoc el vi.
Val més un trago del negre, que tota l'aigua del Segre.
Aigua parada, molí no mou.
Si aigua beuràs, no caminaràs.
L'aigua es posa a les comes.
Amb aigua sola no es fa bon caldo.
Qui aigua atura, oli mesura.
No diguis d'aquesta aigua no beuré, que de pitjor
en sé.

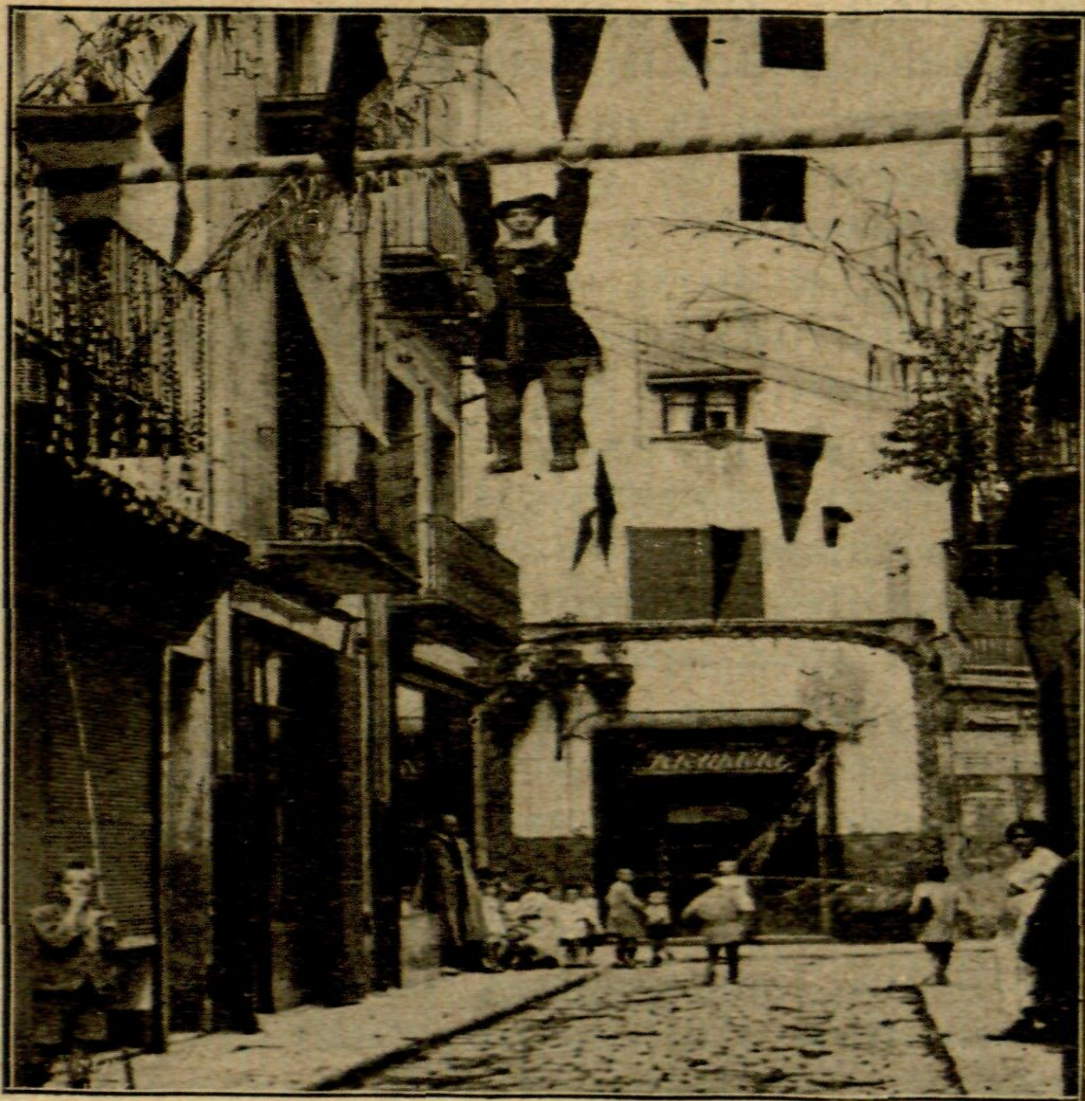
No es fa bona olla amb aigua sola.
Aigua corrent, mai no ha fet mal al ventre.

DE LES SOPES

La sopa bullida, allarga la vida.
La sopa escaldada, l'allarga doblada.
Qui no menja sopes, no les entén totes.
Passada la festa major, sopa amb oli és lo millor.
Qui menja sopes, les entén totes.
Les sopes i els amors, com més prompte són millors.
Sopa amb oli no val un dimoni.
Sopes, sopes; aigua i pa.
A qui no vol sopes, dos plats.
A qui no té dents, dona-li sopes.

D'ALGUNS ALIMENTS

La trumfa, molt tip i poc profit.
El vi mesura la son.
L'arròs fa el ventre gros.
La fruita, tantseval crua com cuita.
Fum i carabassa treuen la gent de casa.
Les farinetes fan fer dentetes.
Vi vell i oli nou.
Massa oli a la plata fa mal al coll i a la butxaca.
L'oli d'oliva tot ho esquiva.
El meló al matí és or, a la tarda plata i a la nit mata.
Les castanyes de Nadal, saben bé però es trenquen mal.
La llei ix dels mossos i no dels ossos.
Gelats i lllaminadures, fan mal a les criatures.
Els millors bolets van bé per tirar-los al femer.
Els caragols, són agulles d'enfilar vi.
Oliva, una és or, dues plata i la tercera mata.
L'arròs fa el ventre gros i la panxa llisa.
La taula sense sal, no és ben parada.
De llegums i de moniatos, no te'n fiïs, que fan flatos.
Cada dia cols, amarguen.
Cada dia cols, cansen.
Al qui no vol caldo, la tassa plena.
Tot aliment engreixa.
Més val bona gana que bon recapte.

UNA LOCUCIO POPULAR

«Es un Tarlà. - Fa el Tarlà».

ENTRE les festes de carrers que celebra Girona, ja per raó de prometes, ja per la mera devoció als seus particulars patrons, ha vingut sempre figurant en primer lloc el carrer de la Plateria, que es distingeix, sobretot, en temps passats, pel típic d'algunes diversions. Es conserva encara entre aquestes, fent la delícia de la gent menuda, la col·locació d'un ninot de fusta vestit a l'antiga espanyola, que, clavat per les mans a un cilindre travessat d'una banda a l'altra de carrer, i descansant sobre dos balcons fronters,

és mogut ocultament per una roda o torn, donant voltes al voltant d'aquell. Segons sembla, el *tarlà* fou importació de dos fills de Figueres que residiren en el citat carrer, ja fa més d'un segle.

Un altre detall de la festa consisteix en certes oposicions anunciades a veus, prèviament, per mitjà de pregó, perquè surti un *tarlà* de carn i os, encarregat de divertir i capitanejar els veïns, que el dia següent, a la festa, ixen a fora a celebrar un *gaudeamus*. A l'efecte es prepara un empostissat sobre el qual els opositors mostren llurs mèrits i destresa a manejar una espasa o una escombria a tall de tambor major, sortint elegit, regularment, el més lleig dels contrincants i que més ridícules ganyotes sap fer. Després se li embruta la cara per fer-lo encara més lleig; i armant-lo d'un sabre molt gros, se'l col·loca en un carro, assentat en una cadira de braços, vestit, per un regular, de rei moro, sota un dosser de canyes verdes i de banderes. Precedit d'una banda de trompetes i tambors, i seguit dels veïns del carrer, surt amb la comitiva a un determinat punt dels afores per a celebrar l'indispensable berenar amb el nom de *feixina*.

Conegut l'ofici d'ambdós *tarlans*, no cal dir el sentit del modisme en aplicar-se a alguna persona de qui ve a dir-se que és o fa el ximple.

ENRIC CLAUDI GIRBAL.

Una pregunta

—¿Com ho faríeu per a dur aigua amb un garbell?

—Esperaria que l'aigua fos gelada.

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA
